

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 186 (XXX) — Nr. 327

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Vineri, 13 aprilie 2018

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 17 din 18 ianuarie 2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 68 alin. 4 din Codul de procedură civilă din 1865	2–3
Decizia nr. 58 din 13 februarie 2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă	4–5
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 3 din 28 februarie 2018 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală)	6–15

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 17

din 18 ianuarie 2018

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 68 alin. 4 din Codul de procedură civilă din 1865

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Irina-Loredana Gulie	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Loredana Veisa.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 68 alin. 4¹ din Codul de procedură civilă din 1865, excepție ridicată de Elena Grădinariu în Dosarul nr. 22.453/245/2011 al Tribunalului Iași — Secția I civilă și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.368D/2017.

2. La apelul nominal lipsesc părțile, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate, invocând în acest sens jurisprudența Curții Constituționale în materie, respectiv Decizia nr. 229 din 19 aprilie 2016.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Decizia civilă nr. 71 din 17 februarie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 22.453/245/2011, **Tribunalul Iași — Secția I civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 68 alin. 4¹ din Codul de procedură civilă din 1865**. Excepția a fost ridicată de Elena Grădinariu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în revendicare.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, se arată că prevederile legale criticate sunt neconstituționale, deoarece mandatarul care nu este avocat nu poate pune concluzii decât prin avocat, ceea ce contravine dreptului constituțional la apărare și principiului accesului liber la justiție. Se mai arată că prevederile art. 68 alin. 4 din Codul de procedură civilă din 1865 sunt neconstituționale, întrucât nu permit mandatarului să apere partea în proces, așa cum se prevede în art. 127 din același cod, potrivit căruia pricinile se dezbate verbal. Or, în opinia autoarei excepției de neconstituționalitate, prin dispozițiile legale criticate sunt interzise susținerile verbale, adică apărarea propriu-zisă.

6. **Tribunalul Iași — Secția I civilă** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens, arată că, așa cum s-a reținut în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la instanță trebuie să fie efectiv, însă nu este un drept absolut, în condițiile în care, prin natura sa, presupune o intervenție activă din partea statului și o anume reglementare. Este admisibilă reglementarea unor reguli de procedură, inclusiv sub forma unor restrângeri sau interdicții, în măsura în care acestea urmăresc un scop legitim și nu se aduce atingere substanței dreptului. Prin textul de lege criticat, scopul urmărit de legiuitor este de a determina părțile ca, în măsura în care aleg să recurgă la un mandatar în proces, să se adreseze în acest sens soțului, unei rude până la gradul al patrulea sau unui avocat sau, dacă optează pentru o altă persoană, aceasta să apeleze la un avocat. Legitimitatea acestui scop este legată de interesul general, ce constă în reprezentarea unei persoane fie de o persoană apropiată, fie de către un profesionist al dreptului, autorizat în acest sens, nu și de către alte persoane, pentru a asigura calitatea apărării și derularea normală a procesului. Dreptul de acces la instanță nu este înlăturat pentru persoana care nu înțelege să se conformeze acestor cerințe, pentru că aceasta păstrează posibilitatea de a pune ea însăși concluzii. Prin urmare, restricția impusă este proporțională cu scopul legitim urmărit.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

8. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, invocând jurisprudența Curții Constituționale în materie, respectiv Decizia nr. 191 din 6 martie 2012, Decizia nr. 1.445 din 5 noiembrie 2009, Decizia nr. 412 din 26 martie 2009, Decizia nr. 749 din 13 septembrie 2007 sau Decizia nr. 726 din 24 octombrie 2006.

9. **Avocatul Poporului** consideră că prevederile legale criticate sunt constituționale, arătând că își menține punctul de vedere exprimat în deciziile Curții Constituționale nr. 939 din 23 iunie 2009, nr. 1.445 din 5 noiembrie 2009 sau nr. 1.185 din 17 septembrie 2009.

10. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, republicată, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. **Obiectul excepției de neconstituționalitate**, potrivit încheierii de sesizare, îl reprezintă prevederile art. 68 alin. 4¹ din Codul de procedură civilă din 1865. Analizând motivarea excepției, Curtea reține că obiectul acesteia îl reprezintă dispozițiile art. 68 alin. 4 din Codul de procedură civilă, care au următorul cuprins: „*Dacă mandatul este dat unei alte persoane decât unui avocat, mandatarul nu poate pune concluzii decât prin avocat, cu excepția consilierului juridic care, potrivit legii, reprezintă partea.*” Deși dispozițiile legale criticate nu mai sunt în vigoare, având în vedere considerentele Deciziei nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 549 din 3 august 2011, și dispozițiile art. 3 alin. (1) din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, potrivit căroră „*Dispozițiile Codului de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acestuia în vigoare*”, Curtea urmează să analizeze dispozițiile legale criticate din Codul de procedură civilă din 1865.

13. În motivarea excepției de neconstituționalitate sunt invocate dispozițiile constituționale cuprinse în art. 21 — *Accesul liber la justiție* și art. 24 — *Dreptul la apărare*.

De asemenea, sunt invocate prevederile art. 6 — *Dreptul la un proces echitabil* cuprins în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

14. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că prevederile legale criticate au făcut obiect al controlului de constituționalitate, în raport cu critici similare, Curtea Constituțională pronunțând mai multe decizii în această materie, spre exemplu, Decizia nr. 191 din 6 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 340 din 18 mai 2012, Decizia nr. 1.445 din 5 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 877 din 16 decembrie 2009, Decizia nr. 412 din 26 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 28 aprilie 2009, Decizia nr. 939 din 23 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 618 din 14 septembrie 2009, Decizia nr. 181 din 26 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 255 din 1 aprilie 2008, Decizia nr. 749 din 13 septembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 715 din 23 octombrie 2007, sau Decizia nr. 726 din 24 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 979 din 7 decembrie 2006.

15. Prin deciziile menționate, Curtea a constatat că posibilitatea reprezentării părții prin mandatar este prevăzută de prevederile art. 67 și 68 din Codul de procedură civilă, care stabilesc condițiile de exercitare a acestui mandat. Aceste condiții, precum și limitele în care poate fi exercitat mandatul, inclusiv posibilitatea mandatarului de a pune sau nu concluzii în instanță în numele părții, reprezintă opțiuni ale legiuitorului, care, potrivit dispozițiilor art. 126 alin. (2) din Constituție, stabilește regulile privind procedura de judecată.

16. Curtea a mai reținut că restricția mandatarului care nu are calitatea de avocat de a pune concluzii orale în instanță nu constituie o împiedicare a accesului liber la justiție, întrucât partea însăși poate participa la dezbateri și poate pune concluzii înaintea instanței de judecată, iar mandatarul are posibilitatea să formuleze cereri, să propună probe în tot cursul procesului, precum și să depună concluzii scrise.

17. De asemenea, Curtea a statuat că reprezentarea părților într-un proces prin mandatar, care poate fi avocat ori altă persoană cu sau fără pregătire juridică, este una dintre modalitățile prin care se asigură accesul liber la justiție, precum și exercitarea dreptului la apărare al părților, drepturi fundamentale prevăzute de Constituție. De altfel, potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale (Decizia Plenului nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994), nu este contrar principiului egalității instituirea unor reguli speciale, atât timp cât ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. Principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite și, de aceea, el nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite.

18. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură să determine reconsiderarea jurisprudenței Curții Constituționale, atât soluția, cât și considerentele cuprinse în aceste decizii își păstrează valabilitatea și în cauza de față.

19. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Elena Grădinariu în Dosarul nr. 22.453/245/2011 al Tribunalului Iași — Secția I civilă și constată că dispozițiile art. 68 alin. 4 din Codul de procedură civilă din 1865 sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Tribunalului Iași — Secția I civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 18 ianuarie 2018.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent,
Irina-Loredana Gulie

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 58

din 13 februarie 2018

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 503 alin. (3)
din Codul de procedură civilă

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Cosmin-Marian Văduva	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Liviu Drăgănescu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de Gheorghe Tănase în Dosarul nr. 2.989/120/2016/a1.1 al Curții de Apel Ploiești — Secția I civilă și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.851D/2017.

2. La apelul nominal lipsesc părțile, procedura de citare fiind legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate și menționează că există precedent constituțional în materie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 7 noiembrie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 2.989/120/2016/a1.1, **Curtea de Apel Ploiești — Secția I civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă**, excepție ridicată de Gheorghe Tănase, contestatar într-o cauză având ca obiect o contestație în anulare specială formulată împotriva unei decizii pronunțate de o instanță de apel prin care a fost respinsă o contestație în anulare specială.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că se impune, în cadrul soluționării contestației în anulare, analizarea și a omisiunii instanței de apel de a se pronunța asupra unui motiv de apel, prin luarea în considerare a principiilor de drept procedural privind asigurarea dreptului la un proces echitabil și al egalității părților. Se arată că remediarea acestei omisiuni nu este posibilă nici prin utilizarea căii de atac a revizuirii.

6. De asemenea, în opinia autorului excepției de neconstituționalitate, este încălcat și dreptul la un proces echitabil, întrucât hotărârea care nu analizează toate motivele de apel este o hotărâre în parte nemotivată. Potrivit

jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, instanțele interne trebuie să examineze toate problemele esențiale supuse acestora spre analiză. În cauză, instanța de apel nu a analizat și nu s-a pronunțat asupra unor motive esențiale de apel, de care depindea verificarea celorlalte capete de cerere, situația fiind similară celei reținute prin Hotărârea din 28 aprilie 2005 a Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în Cauza *Albina împotriva României*.

7. **Curtea de Apel Ploiești — Secția I civilă** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În motivare, instanța arată că lipsa posibilității de a exercita contestația în anulare pentru omisiunea instanței de apel de a cerceta „un motiv de casare” este o consecință firească a caracterului ordinar și devolutiv al apelului, fără a aduce atingere principiului egalității în fața legii și al accesului liber la justiție.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Avocatul Poporului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

10. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

11. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă dispozițiile art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă, care au următorul cuprins: „*Dispozițiile alin. (2) pct. 1, 2 și 4 se aplică în mod corespunzător hotărârilor instanțelor de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs.*”. Dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 1, 2 și 4, la care textul criticat face trimitere, au următorul cuprins:

„*Hotărârile instanțelor de recurs mai pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când:*

1. *hotărârea dată în recurs a fost pronunțată de o instanță necompetentă absolut sau cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței și, deși se invocase excepția corespunzătoare, instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra acesteia;*

2. *dezlegarea dată recursului este rezultatul unei erori materiale; [...]*

4. instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unuia dintre recursurile declarate în cauză.”

12. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile legale criticate contravin dispozițiilor constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în fața legii și art. 21 alin. (1)—(3) privind dreptul de acces liber la justiție, precum și art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale privind dreptul la un proces echitabil.

13. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că excepția de neconstituționalitate trebuie analizată din perspectiva prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, potrivit căruia „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor...privind neconstituționalitatea [...] unei dispoziții dintr-o lege [...] care are legătură cu soluționarea cauzei [...]”.

14. În jurisprudența sa, de pildă în Decizia nr. 203 din 6 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 324 din 14 mai 2012, Curtea a reținut că o excepție de neconstituționalitate ridicată într-o acțiune *ab initio* inadmisibilă este, de asemenea, inadmisibilă, în condițiile în care nu sunt contestate chiar dispozițiile legale care determină o atare soluție în privința cauzei în care a fost ridicată excepția.

15. Cauza în care a fost ridicată prezenta excepție de neconstituționalitate are ca obiect o contestație în anulare specială formulată împotriva unei decizii prin care a fost respinsă o altă contestație în anulare specială, introdusă, la rândul ei, împotriva unei decizii a unei instanțe de apel. Rațiunea principală pentru care se impune respingerea, ca inadmisibilă, a prezentei excepții de neconstituționalitate derivă din prevederile art. 508 alin. (4) din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „Hotărârea dată în contestație în anulare este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea atacată”. Or, în cazul contestației în anulare speciale, reglementate de prevederile art. 503 alin. (2) din Codul de procedură civilă, spre deosebire de cazul contestației în anulare obișnuite, reglementate de art. 503 alin. (1) din Codul de procedură civilă, hotărârea atacată este fie o hotărâre a instanțelor de recurs, fie a instanțelor de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs.

19. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate dispozițiilor art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de Gheorghe Tănase în Dosarul nr. 2.989/120/2016/a.1.1 al Curții de Apel Ploiești — Secția I civilă.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Curții de Apel Ploiești — Secția I civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 13 februarie 2018.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

16. Soluția inadmisibilității formulării unei contestații în anulare speciale împotriva unei decizii prin care a fost soluționată o contestație în anulare specială este aplicată și de instanțele judecătorești. Astfel, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția comercială, prin Decizia nr. 423 din 4 februarie 2010, a arătat că, *dacă s-ar admite ipoteza în care o hotărâre pronunțată în contestație în anulare ar fi supusă unei noi contestații în anulare*, în alte condiții decât cele prevăzute în art. 321 din Codul de procedură civilă [de la 1865], situația în speță, soluțiile pronunțate sub aspect procedural ar da naștere unor situații juridice aberante pentru ordinea de drept avută în vedere de legiuitor la stabilirea sistemului de jurisdicție.

17. În justificarea soluției pronunțate în Decizia nr. 203 din 6 martie 2012, Curtea a reținut că, indiferent de soluția pronunțată în cauză, decizia sa nu va produce niciun efect cu privire la o cerere de revizuire *ab initio* inadmisibilă. Acest considerent poate fi aplicat în prezenta cauză, cu atât mai mult cu cât, în ambele situații, este vorba de inadmisibilitatea formulării unor căi *extraordnare* de atac, respectiv contestația în anulare și revizuirea. Astfel, indiferent de soluția pe care Curtea urmează să o dea în soluționarea prezentei excepții, decizia sa nu poate produce niciun efect cu privire la o contestație în anulare specială *ab initio* inadmisibilă. O asemenea concluzie nu poate fi înfrântă de faptul că, în mod greșit, instanța judecătorească care a sesizat Curtea a soluționat, pe fond, contestația în anulare specială, în sensul respingerii acesteia.

18. Excepția de neconstituționalitate din prezenta cauză ar fi fost admisibilă dacă obiectul acesteia l-ar fi constituit prevederile legale care determină respingerea, ca inadmisibilă, a contestației în anulare, respectiv prevederile art. 508 alin. (4) din Codul de procedură. Or, în prezenta cauză, este pusă în discuție constituționalitatea prevederilor art. 503 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în măsura în care acestea se interpretează în sensul că dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3 din Codul de procedură civilă nu pot fi invocate, așa cum pot fi invocate dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 1, 2 și 4 din Codul de procedură civilă, în susținerea unei contestații în anulare speciale formulate împotriva hotărârilor instanțelor de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs.

Magistrat-asistent,
Cosmin-Marian Văduva

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

DECIZIA Nr. 3

din 28 februarie 2018

Dosar nr. 3.013/1/2017

Mirela Sorina Popescu	— președintele cu delegație al Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului
Simona Elena Cîrnaru	— judecător la Secția penală
Lavinia Valeria Lefterache	— judecător la Secția penală
Luciana Mera	— judecător la Secția penală
Simona Cristina Neniță	— judecător la Secția penală
Anca Mădălina Alexandrescu	— judecător la Secția penală
Angela Dragne	— judecător la Secția penală
Florentina Dragomir	— judecător la Secția penală
Ioana Bogdan	— judecător la Secția penală

S-a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2, prin care se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„Dacă în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, în condițiile în care inculpatul a facilitat identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanei denunțate într-o altă cauză penală și a beneficiat de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, efectele dispoziției penale menționate se aplică tuturor cauzelor penale aflate pe rolul instanțelor de judecată, fără nicio limitare”.*

Completul competent să judece sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile ce formează obiectul Dosarului nr. 3.013/1/2017 este legal constituit conform dispozițiilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința de judecată a fost prezidată de către președintele cu delegație al Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Mirela Sorina Popescu.

Judecător-raportor a fost desemnat, conform prevederilor art. 476 alin. (7) din Codul de procedură penală, doamna judecător Simona Elena Cîrnaru, judecător în cadrul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La ședința de judecată a participat domnul Mădălin Marian Pușcă, magistrat-asistent în cadrul Secției penale, desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna Marinela Mincă, procuror în cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 3.013/1/2017 aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, precum și faptul că, urmare a solicitărilor formulate în temeiul art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, la dosarul cauzei au fost depuse puncte de vedere asupra problemei de drept deduse dezlegării de către curțile de Apel Alba Iulia, Bacău, Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Oradea, Pitești, Ploiești, Suceava, Târgu Mureș și Timișoara, Facultatea de Drept din cadrul Universității de Vest Timișoara, Facultatea de Drept din cadrul Universității Nicolae Titulescu din București, precum și de către Direcția legislație, studii și documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La data de 4 ianuarie 2018 a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, care a fost comunicat părților, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală, care nu au transmis puncte de vedere privind chestiunea de drept supusă judecării.

Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a depus, la data de 7 decembrie 2017, Adresa nr. 2.705/C/2.866/III-5/2017 prin care s-a adus la cunoștință că în cadrul Secției judiciare — Serviciul judiciar penal al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii vizând problema de drept supusă dezlegării în prezenta cauză. De asemenea, la aceeași dată, au fost depuse la dosarul cauzei concluzii scrise formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, constatând că nu sunt cereri de formulat sau excepții de invocat, a solicitat doamnei procuror Marinela Mincă să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la problema de drept supusă dezbaterii.

Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, a apreciat că sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța este inadmisibilă, nefiind îndeplinite condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală. În raport cu cerințele de admisibilitate impuse de art. 475 din Codul de procedură penală, a considerat că art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, are un conținut clar, univoc, nicio altă interpretare nefiind posibilă, apreciind că intervenția Înaltei Curți prin mecanismul întrebării prealabile nu este necesară.

A menționat că simpla lecturare a textului de lege denotă intenția legiuitorului ca art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată, să fie incident numai dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: persoana care solicită aplicarea acestei cauze de reducere a pedepsei să aibă calitatea de martor,

potrivit Codului de procedură penală; declarațiile date în cauză să fie de natură să furnizeze date și informații cu caracter determinant în ceea ce privește săvârșirea unor infracțiuni grave sau să conducă la prevenirea producerii sau recuperarea unor prejudicii deosebite care ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor infracțiuni grave; persoana să fi comis o infracțiune, iar înainte sau în timpul urmăririi penale sau al judecării să formuleze denunțul respectiv; denunțul să aibă drept consecință facilitarea tragerii la răspundere penală a celor care au săvârșit infracțiuni grave.

De asemenea, a apreciat că intenția legiuitorului nu a fost de a restricționa incidența acestei cauze de reducere a pedepsei la o singură infracțiune comisă de către denunțator și nu a impus condiția ca trimiterea în judecată să se facă prin același rechizitoriu cu privire la toate infracțiunile.

În egală măsură, a considerat că singura condiție de natură temporală este ca după săvârșirea infracțiunii de către denunțator, în timpul urmăririi penale sau înainte de terminarea judecării, acesta să formuleze un denunț.

În concluzie, procurorul a apreciat că în cauză nu sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, privind existența unei chestiuni de drept care să impună dezlegarea pe calea unei hotărâri prealabile.

Prin urmare, a solicitat respingerea sesizării Curții de Apel Constanța, ca inadmisibilă.

La interpelarea președintelui Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, procurorul a precizat că art. 19 din Legea nr. 686/2002, republicată, nu se limitează la o singură infracțiune săvârșită de către denunțator, nu impune obligativitatea trimiterii în judecată pentru toate faptele prin același rechizitoriu, denunțul trebuie formulat după săvârșirea infracțiunii, oricând între momentul începerii urmăririi penale și finalul cercetării judecătorești, neavând relevanță dacă trimiterea în judecată pentru infracțiunile separate s-a făcut ca urmare a disjungerii.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a declarat dezbaterile închise, reținându-se dosarul în pronunțare.

ÎN ALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 31 octombrie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2, Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, în baza art. 475 din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Dacă în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, în condițiile în care inculpatul a facilitat identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanei denunțate într-o altă cauză penală și a beneficiat de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, efectele dispoziției penale menționate se aplică tuturor cauzelor penale aflate pe rolul instanțelor de judecată, fără nicio limitare.”

II. Expunerea succintă a cauzei

Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie este investită, în ultimul grad de jurisdicție, cu soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța și inculpatul C.A. împotriva

Sentinței penale nr. 43 din data de 12 ianuarie 2017, pronunțată de Judecătoria Constanța în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2.

Prin sentința penală menționată s-a dispus, printre altele, în baza art. 228 alin. (1) și art. 229 alin. (1) lit. b) și d) din Codul penal cu aplicarea art. 5 din Codul penal, condamnarea inculpatului C.A., pentru infracțiunea de furt calificat, la pedeapsa de 3 ani închisoare (faptă din data de 19/20.04.2011).

S-a constatat că infracțiunea dedusă judecării este concurrentă cu infracțiunile pentru care inculpatul a fost condamnat prin Sentința penală nr. 1.199 din 22.10.2015 a Judecătoriei Constanța, definitivă prin Decizia penală nr. 531/P din 4.05.2016, Sentința penală nr. 1.297 din 26.10.2012 a Judecătoriei Constanța, definitivă prin Decizia penală nr. 22/P din 1.01.2013, și Sentința penală nr. 1.713 din 5.07.2016 a Judecătoriei Medgidia, definitivă prin neapelare la data de 22.07.2016.

S-a scontat pedeapsa de 5 ani și 5 luni închisoare și 3.500 lei amendă penală, aplicată prin Sentința penală nr. 1.199 din 22.10.2015, în pedepsele componente, astfel:

— pedeapsa de 1 an și 5 luni închisoare pentru art. 193 alin. (2) din Codul penal cu aplicarea art. 77 lit. a) din Codul penal, art. 41 alin. (1) din Codul penal și art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată;

— pedeapsa de 3.500 lei amendă penală pentru art. 64 lit. i) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 23/2008 privind pescuitul și acvacultura, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 317/2009, cu modificările și completările ulterioare;

— pedeapsa de 4 ani închisoare pentru art. 208 alin. (1) și art. 209 alin. 3 lit. h) din Codul penal anterior (vechiul Cod penal), pronunțată prin Sentința penală nr. 1.297/2012.

S-a scontat pedeapsa de 5 ani și 9 luni închisoare și 3.500 lei amendă penală, aplicată prin Sentința penală nr. 1.713 din 5.07.2016 a Judecătoriei Medgidia, definitivă prin neapelare la data de 22.07.2016, în pedepsele componente, astfel:

— pedeapsa de 1 an închisoare pentru art. 228 alin. (1) și art. 229 alin. (1) lit. b), d) și e) din Codul penal, art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată, art. 41 alin. (1) și art. 5 din Codul penal;

— pedeapsa de 1 an și 5 luni închisoare;

— pedeapsa de 3.500 lei amendă penală;

— pedeapsa de 4 ani închisoare, aplicată prin Sentința penală nr. 1.297/2012.

În baza art. 86⁵ și art. 85 alin. 1 din Codul penal din 1969 în referire la Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 42/2008 s-a dispus anularea suspendării executării sub supraveghere a pedepsei de 4 ani închisoare, aplicată prin Sentința penală nr. 1.297 din 26.10.2012 a Judecătoriei Constanța, definitivă prin Decizia penală nr. 22/P din 1.03.2013.

În baza art. 38 alin. (1) și art. 39 alin. (1) lit. b) și e) din Codul penal în referire la art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările ulterioare, s-au contopit pedepsele de mai sus, respectiv 4 ani închisoare, 1 an și 5 luni închisoare, 1 an închisoare cu pedeapsa de 3 ani închisoare și s-a aplicat inculpatului pedeapsa cea mai grea, de 4 ani închisoare, la care s-a adăugat sporul de 21 de luni închisoare, condamnăm, în final, inculpatul C.A. la pedeapsa de 4 ani și 21 de luni închisoare, la care s-au adăugat 3.500 lei amenda penală.

S-a dispus ca pedeapsa de 4 ani și 21 de luni închisoare să se execute în regim de detenție, potrivit art. 60 din Codul penal.

În baza art. 40 alin. (3) din Codul penal s-a scăzut din durata pedepsei aplicate ceea ce s-a executat, respectiv durata reținerii din 2.03.2014, a reținerii și arestării preventive din 14.12.2011 până la 27.12.2011, de la 27.09.2012 la 26.10.2012 și de la 5.05.2016 la zi.

S-au anulat Mandatul de executare a pedepsei nr. 3.545 din 4.05.2016, emis în Dosarul penal nr. 9.343/212/2014 al Judecătorei Constanța, și Mandatul de executare a pedepsei nr. 1.982 din 22.07.2016, emis în Dosarul penal nr. 6.090/256/2015 al Judecătorei Medgidia, și s-a dispus emiterea unor noi forme de executare a pedepsei, la rămânerea definitivă a hotărârii.

În baza art. 45 alin. (3) lit. a) din Codul penal s-a aplicat pedeapsa complementară cea mai grea, respectiv aceea a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a) și b) din Codul penal pe o durată de 2 ani după executarea pedepsei închisorii.

În baza art. 65 din Codul penal s-a interzis inculpatului exercițiul drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a) și b) din Codul penal din momentul rămânerei definitive a hotărârii și până când pedeapsa principală va fi executată sau considerată ca executată.

În fapt, s-a reținut că, în noaptea de 19/20.04.2011, inculpatul C.A. împreună cu alți patru coinculpați au pătruns, prin tăierea lacătului de la poarta complexului și prin ruperea unei bariere, în curtea imobilului, de unde au sustras un catamaran, pe care l-au demontat, l-au pus într-un autoturism și l-au transportat în satul Sinoe, unde l-au vândut numitului G.D.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța și inculpatul C.A.

La termenul din data de 19 octombrie 2017, din oficiu, Curtea de Apel Constanța a pus în discuție oportunitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile prin care să se statueze asupra aplicabilității dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, în toate cauzele penale aflate pe rolul instanțelor judecătorești, în contextul anterior descris; prin Încheierea din data de 31 octombrie 2017, aceeași instanță a constatat îndeplinite toate cerințele de admisibilitate prevăzute de 475 din Codul de procedură penală și, ca urmare, a dispus sesizarea instanței supreme.

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (2) din Codul de procedură penală, a dispus suspendarea judecării cauzei până la pronunțarea hotărârii prealabile.

III. **Punctul de vedere al completului care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție**

Instanța de trimitere a constatat că, din economia dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, — din rațiuni ce țin de asigurarea descoperirii infracțiunilor grave — rezultă că legiuitorul a înțeles să confere persoanei care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1 din lege, și care a comis o infracțiune gravă, în ipoteza în care denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave, beneficiul unei cauze de reducere la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

În acest sens, sintagma „denunță și facilitează tragerea la răspundere penală” presupune formularea, de către persoana care a săvârșit o infracțiune gravă, a unui denunț prin care dezvăluie săvârșirea unei infracțiuni grave de către o altă persoană, ușurând și făcând posibilă tragerea la răspundere penală a acesteia din urmă de către organul judiciar competent, pentru acea infracțiune care, în lipsa denunțului, ar fi rămas nedescoperită.

S-a apreciat că, în situația în care inculpatul a formulat un denunț și a beneficiat, într-o altă cauză penală, de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, în cazul de față în Dosarul penal nr. 9.343/212/2014, el nu mai poate beneficia de această cauză de reducere a pedepsei în alte dosare penale, fără limitare în timp.

S-a concluzionat că problema de drept în discuție este dacă dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, pot fi aplicate de mai multe ori, pentru fapte penale judecate în dosare separate, fără a fi limitată aplicarea acestora.

IV. **Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele judecătorești arondate**

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

În urma consultării instanțelor de judecată, s-a evidențiat opinia majoritară potrivit căreia inculpatul care a formulat un denunț și a beneficiat, într-o cauză penală, de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă ca efect al aplicării dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, nu mai poate beneficia de aceeași cauză de atenuare a pedepsei în alte dosare penale, fără limitare în timp.

În acest sens au opinat curțile de apel: București — Secția I penală, Craiova, Galați, Pitești, tribunalele: Neamț, Covasna, Caraș-Severin, Teleorman, Ialomița, Timiș, Arad, judecătoriile: Roman, Onești, Moinești, Sectorul 2 București, Sectorul 4 București, Sectorul 5 București, Urziceni, Alexandria, Turnu Măgurele, Zimnicea, Babadag, Luduș, Odorheiu Secuiesc, Reghin, Toplița, Baia Mare.

În argumentarea opiniei exprimate, instanțele mai sus amintite au precizat, în esență, că dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, reglementează o cauză specială de reducere a pedepsei, cu aplicare limitată la perioada anterioară sau concomitentă comiterii infracțiunii în legătură cu care se invocă incidența acestor dispoziții.

Textul are în vedere ipoteza în care autorul denunțului este cercetat ori inculpat într-o altă cauză (nu în alte cauze) pentru o infracțiune sau o pluralitate de infracțiuni și solicită aplicarea, în acea cauză, a dispozițiilor anterior menționate. Prin urmare, nu este posibilă o dublă valorificare a denunțului formulat, întrucât s-ar da eficiență, în dosare diferite, unei cauze unice de reducere a pedepsei.

În fine, s-a subliniat că, raportat la caracterul special al prevederilor analizate, ele trebuie să determine o singură diminuare a regimului sancționator, în caz contrar, acestea devenind cauze *sui-generis* de reducere a limitelor de pedeapsă, ipoteză contrară voinței legiuitorului.

În opinia contrară s-a apreciat că beneficiul cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzute de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, trebuie recunoscut în toate cauzele penale în care autorul este cercetat sau trimis în judecată la data formulării denunțului.

În acest sens au comunicat puncte de vedere curțile de apel: Bacău, Brașov, București — Secția a II-a penală, Cluj, Oradea, Timișoara, tribunalele: Brașov, București — Secția I penală, Giurgiu, Mehedinți, judecătoriile: Onești, Sectorul 1 București, Sectorul 6 București, Bolintin-Vale, Mangalia, Tulcea, Reșița.

În susținerea acestei opinii s-a arătat, în esență, că dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, nu limitează efectele cauzei de reducere a pedepsei la un singur dosar penal, ci are în vedere toate cauzele în raport cu care sunt îndeplinite cumulativ condițiile prevăzute de lege, referitoare la „denunțul” și „facilitarea” realizate „în cursul urmăririi penale și al judecării”, cerințe care se verifică în raport cu fiecare cauză în care se invocă aplicabilitatea art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată.

A pretinde că prin norma analizată legiuitorul a urmărit să recunoască acest beneficiu legal într-o singură cauză înseamnă a ignora rațiunea avută în vedere prin introducerea textului de lege și a condiționa totodată recunoașterea efectelor cauzei de atenuare de realizarea unor acte procesual penale care revin organului de urmărire penală, fără a depinde de posibilitățile denunțatorului.

Această circumstanță de reducere a pedepsei are caracter personal și trebuie reținută în toate cauzele penale formate împotriva denunțatorului, indiferent de stadiul lor procesual, singura limitare fiind cea a datei formulării denunțului.

S-a subliniat că, dacă s-ar accepta opinia contrară, persoana care a săvârșit o infracțiune gravă și care are mai multe dosare pe rolul organelor judiciare, chiar pentru infracțiuni concurente, ar trebui să aleagă în care din aceste dosare va beneficia de cauza personală de reducere a pedepsei, spre deosebire de un alt participant, care este judecat într-un singur dosar pentru fapte concurente, acesta beneficiind pentru toate infracțiunile de reducere a pedepselor ca urmare a unui denunț, ceea ce ar crea o discriminare.

Răspunsurile curților de apel: Constanța, Ploiești, Suceava, Târgu Mureș, tribunalelor: Bacău, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Constanța, Sălaj, judecătoriilor: Brașov, Făgăraș, Rupea, Zărnești, Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc, Întorsura Buzăului, Constanța, Medgidia, Mangalia, Hârșova, Măcin, Miercurea-Ciuc, Gheorgheni, Bacău, Buhuși, Podu Turcului cuprind doar mențiunea neidentificării, în jurisprudența acestora ori, după caz, a instanțelor din circumscripție, a unor hotărâri relevante pentru problema de drept ce face obiectul sesizării.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost solicitată specialiștilor în drept penal opinia asupra chestiunii de drept supuse examinării.

Departamentul de drept public din cadrul Facultății de Drept a Universității de Vest din Timișoara, prin lector univ. dr. Flaviu Ciopec, a opinat în sensul că martorul denunțator poate beneficia de aplicarea cauzei de reducere a pedepsei pentru toate infracțiunile deja comise, indiferent dacă pentru acestea s-a început urmărirea penală, a început această fază ori ele sunt deja în faza de judecată.

În acest sens, s-a apreciat că rațiunea pentru care a fost introdusă cauza de reducere a pedepsei subzistă atât în ipoteza comiterii unei singure infracțiuni, cât și în cazul pluralității de fapte. Ideea aplicării nelimitate nu este însă absolută, întrucât, în mod evident, există o limită, și anume aceea a momentului la care a fost comisă infracțiunea pentru care se solicită pentru prima dată aplicarea cauzei de reducere.

Astfel, toate infracțiunile deja comise sunt teoretic susceptibile de a atrage aplicarea reducerii limitelor de pedeapsă, fără distincție după cum sunt judecate împreună sau separat. În mod evident, infracțiunile comise în viitor nu vor mai putea beneficia de același tratament, întrucât se depășește limita temporală a fazei de judecată pentru prima infracțiune pentru care se solicită aplicarea cauzei de reducere.

S-a apreciat că o atare interpretare este susținută de specificitatea normativă a art. 19 din Legea nr. 686/2002 privind protecția martorilor, republicată, unde subzistă nuanțe de reglementare ce nu apar în alte situații similare. Astfel, în art. 15 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se precizează că „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2—9, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează

identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”.

Un text similar există și în cuprinsul art. 19 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție, aprobată cu modificări prin Legea nr. 503/2002, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căruia „Persoana care a comis una dintre infracțiunile atribuite prin prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției Naționale Anticorupție, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”, precum și în art. 15 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările ulterioare: „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute de prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor participanți la săvârșirea infracțiunii beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”.

În fine, prevederi similare se regăsesc în cuprinsul art. 367 alin. (5) din Codul penal, potrivit căruia: „Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)—(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.”

Spre deosebire de textele anterior menționate, aplicarea cauzei de reducere a pedepsei prevăzute de legea protecției martorilor nu se limitează la durata fazei de urmărire penală, ci se raportează și la alte două situații: formularea denunțului înainte de începerea urmăririi penale și, respectiv, în cursul judecății (în fond sau în apel).

Prima situație poate fi valorificată ca argument legislativ în favoarea aplicării de mai multe ori a aceleiași cauze de reducere, în cazul pluralității de infracțiuni. Astfel, martorul denunțator va putea solicita aplicarea cauzei de reducere pentru infracțiunea de care este acuzat, fie că dosarul se află în faza de urmărire penală, fie că se află în faza de judecată.

În același timp însă, pentru o infracțiune deja comisă, dar încă nedescoperită la data aflării pe rol a dosarului având ca obiect prima infracțiune, se impune a se reține în egală măsură aceeași cauză de reducere, întrucât, față de această nouă infracțiune, subzistă ipoteza legală circumscrisă expresiei „înaintea urmăririi penale”. Această interpretare se bazează pe faptul că, dacă s-ar fi dorit contrariul, legislatorul ar fi putut limita aplicarea cauzei de reducere la infracțiunile aflate în cursul urmăririi penale, limitare a cărei absență înseamnă că, teleologic, intenția a fost alta.

Catedra de drept penal din cadrul Facultății de Drept a Universității Nicolae Titulescu din București, prin conf. univ. dr. Bogdan Micu, a opinat că efectele art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, se aplică tuturor faptelor pentru care este cercetat autorul denunțului, indiferent dacă fac obiectul aceleiași cauze sau al unor cauze diferite, însă numai în situația în care infracțiunile sunt concurente și au fost săvârșite anterior momentului la care denunțul a fost formulat.

În acest sens, s-a arătat că legiuitorul nu a limitat sfera de aplicare a efectelor derivate din acest privilegiu, situație în care, în lipsa unei distincții legale, dispoziția trebuie interpretată în lumina principiului *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*.

Norma legală în discuție permite reducerea limitelor de pedeapsă în raport cu conduita inculpatului, pe care o califică, în plan substanțial, ca având natura unei cauze speciale de reducere a pedepsei ce produce efecte *in personam*.

Atitudinea pozitivă a persoanei care contribuie activ la restabilirea ordinii de drept și care facilitează reinstaurarea acesteia prin conduita sa activă evidențiază o formă de conștientizare a necesității reprimării faptelor prevăzute de legea penală și lasă să se întrevadă posibilitatea ca inculpatul să se resocializeze mai ușor, împrejurări în raport cu care, în mod evident, pericolozitatea infractorului este mult diminuată, iar aplicarea unor pedepse în limite reduse este suficientă pentru ca scopul acesteia să fie atins. Or, câtă vreme o asemenea împrejurare este indisolubil legată de persoana inculpatului, efectele privind reducerea limitelor de pedeapsă pentru infracțiunile pentru care acesta este cercetat trebuie să se producă cu privire la toate faptele concurente săvârșite anterior formulării denunțului, fără a avea vreo relevanță cercetarea acestora împreună sau în cauze diferite.

Nu pot fi identificate rațiuni obiective în raport cu care s-ar opera cu o interpretare distinctă în situația faptelor concurente judecate separat, iar o asemenea interpretare ar determina aplicarea particulară și neunitară a prevederilor legale în discuție, fără o justificare rezonabilă.

Totodată, subliniindu-se că valorificarea, într-o cauză, a beneficiului derivat din art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, are ca efect reducerea limitelor de pedeapsă pentru toate faptele ce fac obiectul judecării, în măsura în care s-ar interpreta că efectele formulării denunțului s-ar produce numai pentru faptele cercetate în respectiva cauză, atunci s-ar ajunge la o aplicare incoerentă și selectivă a dispozițiilor legale în discuție. Mai exact, în ipoteza în care, în timpul cercetării judecătorești, s-ar disjunge una sau mai multe din aceste fapte, reducerea nu s-ar aplica faptelor judecate în cauza constituită ca urmare a disjungerii, după cum, în ipoteza reunirii unei alte cauze vizând fapte concurente, reducerea ar viza și limitele de pedeapsă ale respectivelor infracțiuni, deși ele nu au făcut, inițial, obiectul judecării.

Or, față de toate aceste incongruențe, s-a apreciat că legiuitorul nu a avut în vedere o aplicare diferențiată a dispozițiilor legale în materie, în funcție de modalitatea în care sunt judecate faptele autorului denunțului. Efectele unei norme juridice nu pot fi limitate prin interpretare, dacă, în cuprinsul său ori al altei prevederi legale care să o completeze pe cea inițială, legiuitorul nu a prevăzut expres una sau mai multe excepții.

Or, câtă vreme dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, nu cuprind vreo distincție privind modalitatea de urmărire sau judecare a faptelor față de care se vor produce efectele de reducere a pedepsei, intenția legiuitorului a fost aceea de aplicare nediferențiată.

VI. Examenul jurisprudenței în materie

1. Jurisprudența națională relevantă

În materialul transmis de curțile de apel nu au fost identificate hotărâri judecătorești definitive, relevante pentru problema de drept ridicată în speță.

2. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

2.1. Din perspectiva deciziilor obligatorii, menite să asigure unificarea practicii judiciare, nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

2.2. În ceea ce privește deciziile de speță, au fost identificate două hotărâri judecătorești în care instanța supremă a examinat explicit chestiunea de drept ce face obiectul prezentei sesizări.

Astfel, prin Decizia penală nr. 1.453 din 8 mai 2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală s-a reținut că

„denunțurile inculpatului s-au materializat prin identificarea și trimiterea în judecată a inculpaților (...) prin rechizitoriul nr. X, însă, în legătură cu acest denunț, inculpatul a beneficiat deja de cauza de reducere a pedepsei prevăzute în art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, în dosarul nr. Y — Decizia penală nr. 2.617 din 29 iunie 2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală, prin care i s-a redus pedeapsa de la 12 la 7 ani închisoare. Ca atare, cum inculpatul nu poate invoca aceeași cauză de reducere a pedepsei în două dosare diferite, recursul său este nefondat sub acest aspect”.

De asemenea, prin Decizia penală nr. 3.967 din 11 decembrie 2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală s-a reținut, referitor la cererea recurentului inculpat de a se constata incidența în cauză a dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, că „aceste dispoziții legale sunt aplicabile persoanei care are calitatea de martor și care a comis o infracțiune gravă, iar înainte sau în timpul urmăririi penale ori al judecării denunțului sau facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni și au drept consecință reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”.

Notând cauza distinctă în care autorul denunțului era cercetat la data formulării acestuia, instanța supremă a constatat că „(...) denunțul nu s-a formulat de către recurent în cauza dedusă judecării și, în consecință, nu sunt incidente prevederile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor. Dacă s-ar accepta opinia apărării, ar însemna ca un inculpat, care a formulat un denunț finalizat cu tragerea la răspundere penală a unei persoane pentru o infracțiune gravă, să invoce prevederile legale sus-menționate și să beneficieze de reducerea cu jumătate a limitelor de pedeapsă, pentru toate infracțiunile pe care le-ar comite ulterior, ceea ce nu a fost avut în vedere de către legiuitor”.

3. Jurisprudența Curții Constituționale

Decizia relevantă pentru problema de drept analizată este Decizia nr. 67 din 26 februarie 2015 a Curții Constituționale (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 18 martie 2015), prin care, ca urmare a admiterii excepției de neconstituționalitate, s-a constatat că „soluția legislativă reglementată de art. 19 din Legea nr. 682/2002 care exclude de la beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, și care nu a comis o infracțiune gravă este neconstituțională”.

În argumentarea acestei decizii s-a arătat că „(...) rațiunea cauzei de reducere a limitelor pedepsei reglementată de norma supusă controlului de constituționalitate este aceea de a institui un instrument eficient pentru combaterea infracțiunilor grave, prin determinarea persoanelor care dețin informații decisive în acest sens de a le furniza organelor judiciare. Prin urmare, determinantă și suficientă pentru acordarea beneficiului reducerii limitelor pedepsei este acțiunea martorului de a denunța și facilita tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave, indiferent de natura și gravitatea faptei comise de el însuși. (...) Așa fiind, comiterea de către martor a unei infracțiuni care nu se încadrează în categoria infracțiunilor grave, așa cum sunt ele definite în art. 2 lit. h) din lege, nu poate fi un element care să îl excludă pe acesta de la beneficiul cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă. Drept urmare, diferența operată de norma supusă controlului de constituționalitate între cele două categorii de martori, după cum aceștia au săvârșit sau nu o infracțiune gravă, nu se bazează pe un criteriu rațional și nu justifică un tratament juridic diferențiat (...)”.

Această decizie a marcat revenirea Curții Constituționale asupra propriei jurisprudențe în materie, reflectată anterior în deciziile nr. 666 din 18 mai 2010 și nr. 378 din 24 septembrie 2013, prin care au fost respinse excepții de neconstituționalitate vizând dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, reținându-se, *inter alia*, că „principiul egalității în drepturi nu implică tratarea juridică uniformă a tuturor infracțiunilor, iar reglementarea unui regim sancționator diferențiat în funcție de conduita persoanelor cercetate care pot contribui la aflarea adevărului în anumite cauze este expresia firească a principiului constituțional menționat, care impune ca, la aceleași situații juridice, să se aplice același regim, iar la situații juridice diferite, tratamentul juridic să fie diferențiat. Aceasta constituie o măsură de politică penală determinată de recrudescența unor fenomene antisociale grave, precum criminalitatea organizată, terorismul, traficul de droguri și traficul de persoane, respectiv de necesitatea instituirii de către stat a unui sistem de măsuri în vederea asigurării protecției martorilor și nu este de natură să aducă atingere principiului egalității în drepturi”.

VII. **Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului**

Nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

VIII. **Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție** a fost în sensul că făptuitorul care a beneficiat, într-o cauză, de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege în baza art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, nu poate beneficia, pe baza aceleiași conduite — de a denunța și de a facilita identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave —, de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege în alte cauze.

În argumentarea opiniei exprimate s-a arătat că, din formularea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată („înainte sau în timpul urmăririi penale ori al judecării”) rezultă că legiuitorul a conceput acordarea beneficiului cauzei de reducere a pedepsei prin raportare la un proces penal determinat și a condiționat acordarea acestui beneficiu de conduita adoptată de către făptuitor înainte sau în timpul unui anumit proces penal.

Stabilind în mod explicit că denunțul trebuie să fie formulat și facilitarea trebuie să fie realizată „înainte sau în timpul urmăririi penale ori al judecării”, legiuitorul s-a referit la o cauză determinată, iar nu în general, la toate cauzele ulterioare în care făptuitorul are calitatea de inculpat. A admite că făptuitorul poate beneficia de dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, în toate cauzele ulterioare în care are calitatea de inculpat, pe baza denunțului formulat și a facilitărilor realizate, pentru care a beneficiat deja de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege, înseamnă a admite că un unic denunț și o unică facilitare îi asigură acestuia reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege indiferent de conduita adoptată în cauzele ulterioare și indiferent de numărul cauzelor ulterioare în care are calitatea de inculpat.

Or, cauza de reducere a pedepsei reglementată de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, are ca fundament conduita adoptată de făptuitor — de a denunța și de a facilita identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave — înainte sau în timpul unui anumit proces penal.

Conduita în cursul procesului penal constituie un criteriu general de individualizare a pedepsei [art. 74 alin. (1) lit. f) teza

a II-a din Codul penal], iar dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, particularizează acest criteriu, acordând făptuitorului care adoptă conduita descrisă, într-o cauză determinată, beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

Din această perspectivă, efectele dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, nu pot fi extinse la cauzele ulterioare în care făptuitorul are calitatea de inculpat, indiferent dacă infracțiunile ce formează obiectul cauzelor ulterioare sunt sau nu concurente cu infracțiunea pentru care, prin hotărârea definitivă de condamnare, s-a reținut incidența dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată.

Soluția contrară, în sensul aplicabilității dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, și în ipoteza infracțiunilor concurente judecate ulterior rămânerii definitive a unei hotărâri prin care s-a reținut incidența acestor dispoziții, ar conduce la concluzia că beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege ar putea fi acordat pentru infracțiuni concurente comise după data formulării denunțului și ar asigura făptuitorului reducerea limitelor pedepselor pentru un număr nelimitat de astfel de infracțiuni, judecate separat.

De asemenea, ar conduce la concluzia că beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege poate fi acordat și pentru infracțiuni concurente descoperite după pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare prin care s-au reținut dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, și ar asigura făptuitorului reducerea limitelor pedepselor pentru un număr nelimitat de astfel de infracțiuni, judecate separat.

Or, este greu de admis că intenția legiuitorului care a adoptat dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, a fost aceea de a acorda beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiuni concurente comise după data formulării denunțului sau pentru infracțiuni concurente descoperite după valorificarea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, printr-o hotărâre definitivă de condamnare, indiferent de conduita făptuitorului în toate aceste cauze privind infracțiunile concurente judecate separat.

IX. **Punctul de vedere exprimat de Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția judiciară** a fost în sensul inadmisibilității sesizării, apreciindu-se că textul legal a cărui interpretare se solicită este clar, univoc, nicio altă interpretare nefiind posibilă, astfel că intervenția instanței supreme prin mecanismul întrebării prealabile nu se justifică.

În acest sens, s-a făcut trimitere la exigențele cerinței de admisibilitate vizând existența unei chestiuni de drept care trebuie deslușită de Înalta Curte, astfel cum au fost dezvoltate aceste exigențe în jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, reflectată în considerentele deciziilor nr. 5 din 10 februarie 2016, nr. 19 din 27 septembrie 2016, nr. 19 din 14 iunie 2017.

În aceste coordonate, s-a apreciat că, din examinarea textului legal în discuție, rezultă cu claritate că legiuitorul nu a limitat aplicarea cauzei de reducere a pedepsei analizate la o singură infracțiune comisă de denunțator și nici nu a impus ca trimiterea acestuia în judecată să se dispună prin același rechizitoriu cu privire la toate faptele, pentru a opera cauza de reducere a pedepsei la mai multe infracțiuni.

Singura condiție cu semnificație temporală pentru aplicabilitatea cauzei de reducere este aceea ca denunțul să fi

fost formulat în intervalul de timp situat între momentul premergător începerii urmăririi penale și finalul cercetării judecătorești pentru infracțiunea comisă de denunțator, ale cărei limite de pedeapsă se solicită a fi reduce.

În măsura în care sunt respectate condițiile privitoare la caracterul determinant al informațiilor furnizate organelor judiciare, caracterul grav al infracțiunilor denunțate, consecințele denunțului asupra identificării și tragerii la răspundere penală a persoanelor care au comis respectivele infracțiuni, cauza de reducere a pedepsei va opera pentru toate infracțiunile comise de denunțator, indiferent dacă sesizarea instanței s-a făcut sau nu prin același rechizitoriu.

X. Dispoziții legale incidente:

Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată

Art. 1 — „Prezenta lege reglementează asigurarea protecției și asistenței martorilor a căror viață, integritate corporală sau libertate este amenințată ca urmare a deținerii de către aceștia a unor informații ori date cu privire la săvârșirea unor infracțiuni grave, pe care le-au furnizat sau au fost de acord să le furnizeze organelor judiciare și care au un rol determinant în descoperirea infractorilor și în soluționarea unor cauze.”

Art. 2 „În prezenta lege termenii și expresiile de mai jos au următorul înțeles:

a) *martorul* este persoana care se află în una dintre următoarele situații:

1. are calitatea de martor, potrivit Codului de procedură penală, și prin declarațiile sale furnizează informații și date cu caracter determinant în aflarea adevărului cu privire la infracțiuni grave sau care contribuie la prevenirea producerii ori la recuperarea unor prejudicii deosebite ce ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor astfel de infracțiuni;”

Art. 19 — „Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, și care a comis o infracțiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecării denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.”

XI. Raportul asupra chestiunii de drept supuse dezlegării

Judecătorul-raportor a opinat în sensul admiterii sesizării formulate de Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2 și a considerat că dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor trebuie interpretate în sensul în care norma consacră o cauză legală de reducere a pedepsei cu aplicare limitată la cauza în legătură cu care a intervenit atitudinea de denunțare și facilitare a martorului care a săvârșit o infracțiune, nu și în cauze distincte, chiar dacă au ele ca obiect infracțiuni concurente.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, raportul întocmit de judecătorul-raportor asupra chestiunilor de drept ce se solicită a fi dezlegate, reține următoarele:

Admisibilitatea sesizării:

În conformitate cu dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, „*Dacă, în cursul judecării, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu*

face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

Ca urmare, admisibilitatea sesizării formulate în procedura pronunțării unei hotărâri prealabile este condiționată de îndeplinirea cumulativă a următoarelor cerințe:

— instanța care a formulat întrebarea, din categoria instanțelor anterior enumerate, să fie investită cu soluționarea cauzei în ultimul grad de jurisdicție;

— soluționarea pe fond a cauzei să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării;

— problema de drept supusă analizei să nu fi primit o rezolvare anterioară printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și să nu facă obiectul unui asemenea recurs în curs de soluționare.

În speță, sunt îndeplinite toate cerințele cumulative anterior enunțate.

Curtea de Apel Constanța este investită, în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2, cu soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța și inculpatul C.A. împotriva Sentinței penale nr. 43 din data de 12 ianuarie 2017 a Judecătoriei Constanța.

Rezolvarea dată chestiunii de drept expuse în încheierea de sesizare este susceptibilă a avea consecințe juridice directe asupra stabilirii tratamentului sancționator față de inculpat și, implicit, asupra modului de soluționare a fondului cauzei.

În fine, din verificările efectuate a rezultat că problema de drept ce face obiectul sesizării nu a primit o rezolvare anterioară printr-o hotărâre prealabilă sau printr-o decizie de recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, aflat în curs de soluționare.

Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare s-a solicitat:

Dispozitivul încheierii de trimitere individualizează, printr-o formulare relativ generică, obiectul sesizării instanței supreme în procedura de față ca vizând problema aplicabilității dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, într-o cauză penală distinctă și ulterioară celei în care martorul, autor al denunțului, a beneficiat de efectele cauzei legale de reducere a pedepsei. Premisa de la care a pornit instanța de trimitere este aceea a unei hotărâri definitive prin care, în cauza inițială, s-a reținut, în favoarea martorului denunțator, beneficiul reducerii la jumătate a limitelor speciale de pedeapsă.

Considerentele avute în vedere de instanța de sesizare reflectă însă o abordare de principiu a problematicii în discuție, solicitându-se evaluarea în ansamblu a efectelor cauzei de atenuare asupra oricărei infracțiuni concurente *judecate separat*, fără a se distinge în funcție de caracterul definitiv al hotărârii pronunțate în dosarul în care autorul denunțului a beneficiat, anterior, de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă.

Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că, din perspectiva admisibilității aplicării normei supuse analizei în cauze penale diferite, având ca obiect infracțiuni concurente, caracterul definitiv al soluției prin care autorul denunțului a beneficiat deja de reducerea pedepsei nu are o influență decisivă. Esențial este a se determina dacă efectele de diminuare obligatorie a limitelor pedepsei, ca urmare a denunțării și facilitării identificării participanților la infracțiuni grave, pot fi extinse și la cauze distincte de cea în considerarea căreia martorul participant la o infracțiune a formulat denunțul, indiferent de stadiul procesual al acestor cauze.

În coordonatele de analiză astfel determinate, se constată că dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, reprezintă, conform expunerii de motive la acest act normativ, un instrument eficient pentru combaterea infracțiunilor grave, prin determinarea persoanelor care dețin informații decisive cu privire la săvârșirea unor astfel de infracțiuni să furnizeze aceste informații organelor judiciare.

Instituția reglementată de norma supusă interpretării are natura juridică a unei cauze legale speciale de reducere a pedepsei, cu caracter personal, a cărei aplicabilitate este condiționată de îndeplinirea cumulativă a unor cerințe referitoare la: *calitatea persoanei care o invocă, conduita procesuală* pe care trebuie să o adopte aceasta și stadiul cauzei în care se urmărește producerea efectelor atenuante de pedeapsă.

Astfel, din perspectiva exigențelor relative la **persoana beneficiarului**, cauza de atenuare analizată poate fi invocată de către persoana care are, cumulativ, atât calitatea de *martor*, furnizor al unor informații și date cu caracter determinant în soluționarea cauzelor privind infracțiuni grave, în înțelesul dat acestei din urmă noțiuni de art. 2 lit. h) din lege, cât și calitatea de *persoană care, la rândul său, a săvârșit o infracțiune*.

Categoria cerințelor ce țin de **conduita beneficiarului** efectelor cauzei legale de reducere a pedepsei subsumează, pe de o parte, formularea, de către martorul participant la o infracțiune, a unui denunț împotriva altor persoane care au săvârșit infracțiuni grave și, pe de altă parte, facilitarea, de către același martor denunțator, a identificării și tragerii la răspundere penală a persoanelor denunțate. Ambele cerințe au caracter cumulativ, simplul denunț formulat de persoana prevăzută la art. 2 lit. a) pct. 1 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, neurmat de o atitudine activă de facilitare a identificării persoanelor denunțate și tragerii lor la răspundere penală, fiind insuficient pentru valorificarea beneficiului consacrat de art. 19 din Legea privind protecția martorilor, republicată.

În fine, recunoașterea efectelor cauzei de atenuare analizate reclamă intervenirea unei atitudini active a martorului, concretizată atât în denunțarea, cât și în facilitarea tragerii la răspundere penală a altor persoane, cel mai târziu până la data judecării definitive a cauzei având ca obiect infracțiunea comisă de martorul însuși. Legea stabilește, astfel, un **reper temporal maximal**, denunțul și colaborarea celui interesat putând interveni în orice alt moment anterior, fără a avea relevanță dacă el este plasat „înaintea urmăririi penale”, „în timpul urmăririi penale” sau „în timpul judecății”.

Anterior publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Deciziei nr. 67 din 26 februarie 2015 a Curții Constituționale, *sfera de aplicare a cauzei de reducere a pedepsei reglementată de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor era limitată suplimentar*, prin recunoașterea efectelor sale specifice numai asupra pedepselor aplicate martorului denunțator pentru *infracțiunile grave comise*, în înțelesul dat acestei sintagme de art. 2 lit. h) din lege.

Drept urmare, martorul aflat în situația prevăzută de art. 2 lit. a) pct. 1 din lege putea beneficia de reducerea la jumătate a limitelor legale ale pedepsei exclusiv în ipoteza în care infracțiunile comise de el aveau, la rândul lor, caracter grav, în înțelesul legii speciale. Efectele cauzei legale analizate nu puteau fi extinse asupra faptelor nesubsumate categoriei de infracțiuni prevăzute de art. 2 lit. h) din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, indiferent dacă ele reprezentau fapte unice comise de martorul denunțator sau fapte concurente cu alte infracțiuni grave.

Subsecvent publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Deciziei nr. 67/2015 a Curții Constituționale, sfera de incidență a prevederilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor a fost mult extinsă, efectul atenuant al denunțului formulat de martorul participant la o faptă penală producându-se, în măsura întrunirii tuturor cerințelor legale, asupra oricărei infracțiuni comise de acesta, indiferent de natura sau gravitatea sa.

În contextul normativ astfel configurat, se identifică două ipoteze principale de aplicare a cauzei legale de reducere a pedepsei pentru infracțiuni concurente.

I. O primă ipoteză este cea a existenței unei *cauze penale unice*, având ca obiect una sau mai multe infracțiuni concurente comise de martorul autor al unui denunț conform exigențelor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată.

În această ipoteză, nu se ridică probleme de interpretare și aplicare a normei legale. Constatarea întrunirii tuturor cerințelor legale cumulative, referitoare la persoana și conduita martorului, precum și la stadiul procesual al cauzei în care acesta este urmărit sau judecat, va determina atribuirea deplină a beneficiului reducerii la jumătate a limitelor speciale de pedeapsă, pentru toate infracțiunile comise de martor și care fac obiectul urmăririi penale sau judecății în cauza respectivă.

II. O ipoteză distinctă este aceea a unor *cauze penale separate, aflate în diferite stadii procesuale și având ca obiect infracțiuni concurente comise de aceeași persoană*. Aceasta este ipoteza care a generat și problema de drept ridicată, în speță, de către instanța de trimitere și a cărei dezlegare face obiectul propriu-zis al mecanismului de unificare a practicii judiciare astfel declanșat.

În această ipoteză, se pot identifica *două subcategorii de cauze penale*, în care efectele cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzute de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, se produc diferențiat, în funcție de particularitățile procedurilor parcurse.

II. a) Astfel, o primă ipoteză este aceea a *unei cauze penale având ca obiect mai multe infracțiuni concurente săvârșite de martorul denunțator* și în care acesta din urmă a adoptat atitudinea de denunțare și facilitare prevăzută de legea protecției martorilor, *dar în care organul judiciar a dispus disjungerea* pentru una sau mai multe infracțiuni concurente, în condițiile legii.

În această situație, cauza legală de reducere își va produce pe deplin efectele atenuante asupra tuturor infracțiunilor comise de martorul denunțator, indiferent de momentul soluționării definitive a cauzelor formate prin disjungere.

Opțiunea organului judiciar de a cerceta sau, după caz, a judeca separat unele dintre faptele care au făcut obiectul unitar al cauzei inițiale are la bază, în principal, rațiuni de ordin administrativ, ce țin de asigurarea condițiilor propice desfășurării optime și cu celeritate a procesului penal.

Între măsura procesuală a disjungerii, pe de o parte, și conduita martorului participant la o infracțiune, de a denunța și facilita angajarea răspunderii penale a altor persoane, pe de altă parte, nu există o relație de condiționalitate sau de dependență; măsura disjungerii are, ca fundament și finalitate, rațiuni de optimizare administrativă a soluționării unei cauze penale, spre deosebire de demersul martorului denunțator, care este bazat pe un proces individual, subiectiv, de conștientizare a necesității combaterii infracțiunilor grave prin devoalarea existenței și autorilor lor, având ca finalitate obținerea, de către martor, și a unui beneficiu penal determinat, respectiv reducerea limitelor de pedeapsă pentru propriile infracțiuni comise.

Date fiind aceste particularități, măsura procesuală a disjungerii nu poate influența, *eo ipso*, nici existența și nici semnificația juridică atenuantă a denunțului și facilitării realizate de martorul autor al infracțiunilor concurente, judecate ulterior separat ca urmare exclusivă a disjungerii. Căința activă a autorului denunțului trebuie valorificată în mod real și efectiv, în legătură cu toate infracțiunile comise de acesta și cercetate în cauza în care s-a formulat denunțul, indiferent de parcursul procesual ulterior al acesteia, numai astfel asigurându-se finalitatea instituției reglementate de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată.

A exclude infracțiunile ce fac obiectul disjungerii din sfera faptelor susceptibile a atrage o răspundere penală atenuată, bazată pe denunț, echivalează cu a admite că aplicarea beneficiului de drept penal substanțial derivat din norma supusă analizei ar putea fi condiționată sau influențată de factori străini de voința și atitudinea procesuală a martorului, cum ar fi, de exemplu, diverse incidente procedurale, gradul de încărcare al activității organelor judiciare sau circumstanțe ce țin de organizarea justiției. Or, o atare condiționare contravine voinței legiuitorului, exprimată în cuprinsul art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, și corectivelor ulterioare aduse de către Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 67 din 26 februarie 2015.

II. b) O a doua ipoteză este aceea a *cauzelor penale „ab initio” distincte*, având ca obiect fapte săvârșite sau descoperite ulterior formulării denunțului prevăzut de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, dar aflate în concurs cu infracțiunile pentru care martorul denunțator a adoptat, anterior, conduita proprie cauzei de reducere a pedepsei analizate.

În această situație, efectele cauzei legale de reducere a limitelor de pedeapsă se vor produce numai asupra infracțiunilor ce fac (sau, după caz, vor face) obiectul unui dosar penal determinat, în considerarea căruia martorul a formulat denunțul. Aceste efecte nu se vor produce și în alte cauze penale având ca obiect infracțiuni descoperite sau săvârșite ulterior denunțului, chiar dacă între toate acestea există un raport specific pluralității de infracțiuni sub forma concursului.

Rațiunea reducerii limitelor de pedeapsă ca efect al denunțării persoanelor care au săvârșit infracțiuni grave și al facilitării tragerii lor la răspundere penală este esențial legată de pericolozitatea mai redusă ce caracterizează martorul care, subsecvent comiterii uneia sau mai multor infracțiuni, conștientizează importanța devalorării faptelor grave comise de alte persoane și acționează în concordanță cu această convingere, informând organele judiciare și contribuind activ și decisiv la identificarea și tragerea la răspundere penală a participanților la acele infracțiuni.

Conduita autorului denunțului — participant, la rândul său, la săvârșirea unei fapte penale — are semnificația unei circumstanțe atenuante *subsecvente* comiterii uneia sau mai multor infracțiuni, respectiv a unei atitudini de căință parțial determinată de procesele psihice declanșate ca urmare a săvârșirii unor fapte penale și de convingerea autorului că, prin formularea denunțului și facilitarea identificării participanților la infracțiuni grave, va asigura nu doar tragerea acestora la răspundere penală, ci și atenuarea propriei sale răspunderi, corespunzător unei înjumătățiri a limitelor de pedeapsă.

Fiind esențialmente orientată spre individualizarea uneia sau mai multor pedepse, aplicabile pentru fapte determinate comise de martor (fie descoperite deja de organele judiciare la data formulării denunțului, fie aduse la cunoștința acestora de către martorul însuși), cauza legală de atenuare nu are, prin urmare,

o existență juridică autonomă, ci este integrată unui proces penal determinat, având ca obiect fapte clar individualizate, comise de martorul denunțator la data formulării denunțului.

O atare concluzie este susținută, sub un prim aspect, de interpretarea gramaticală a sintagmei „(...) și care a comis o infracțiune, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecării denunță și facilitează (...)” inserată în cuprinsul art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată. Prin folosirea conjuncției „iar” se relevă legătura de tip consecvențional între *infracțiunea comisă de martor* (ce are, în contextul normativ analizat, semnificația unei cauze), pe de o parte, și *procesul penal declanșat pentru acea infracțiune* (expresie a efectului produs), pe de altă parte.

Cauza penală aflată înaintea sau în timpul urmăririi penale sau al judecării poate fi numai acea cauză în care sunt sau vor fi cercetate ori judecate infracțiuni determinate, comise de către martor anterior, și în considerarea cărora el a formulat un denunț urmat, cumulativ, de facilitarea identificării participanților la infracțiuni grave, urmărind să beneficieze de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă pentru propriile fapte. Stadiul procesual în care se află cauza penală respectivă nu prezintă relevanță pentru rezolvarea problemei de drept supuse analizei, ea putându-se afla în faza premergătoare începerii urmăririi penale sau în orice altă fază ulterioară acestui moment, limita temporală maximă fiind aceea a pronunțării unei hotărâri definitive față de martor.

Concluzia este aceeași și în ipoteza unei pluralități de cauze distincte având ca obiect infracțiuni concurente; martorul va beneficia de cauza de reducere pentru toate infracțiunile comise numai în măsura în care demersul său de denunțare și facilitare a vizat, în mod efectiv, fiecare dintre cauzele în care sunt cercetate aceste infracțiuni, indiferent de stadiul lor procesual.

În al doilea rând, interpretarea logică a textului conduce la aceeași concluzie, a incidenței cauzei de reducere a pedepsei exclusiv în dosarul (ori, după caz, dosarele) în care martorul a înțeles să se prevaleze de instituția reglementată de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată.

Numai grefat pe o atare relație consecvențională între infracțiunea comisă de martor, pe de o parte, și procesul penal aferent, declanșat ca urmare a săvârșirii ei, pe de altă parte, legiuitorul a conceput instituția reducerii limitelor de pedeapsă ca efect al denunțului și colaborării martorului cu organele judiciare. În absența unui atare proces penal, actual sau iminent, nu subzistă situația premisă pentru incidența art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată (respectiv matorul care are, în același timp, calitatea de participant la săvârșirea unei infracțiuni) și nici finalitatea intrinsecă a demersului său, concretizată în obținerea beneficiului reducerii la jumătate a limitelor de pedeapsă.

A recunoaște efectele beneficiului consacrat normativ de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, și în cazul infracțiunilor comise anterior datei formulării denunțului, dar *nedescoperite la acea dată și neavute în vedere la formularea denunțului*, echivalează, în primul rând, cu ignorarea concluziilor desprinse din interpretarea logico-gramaticală a normei legale, astfel cum au fost anterior detaliate.

În al doilea rând, a admite incidența acestui beneficiu în cazul infracțiunilor concurente nedescoperite la data denunțului înseamnă a accepta, implicit, că legiuitorul a intenționat să atribuie martorului care adoptă conduita prevăzută de art. 19 din lege beneficiul reducerii pedepsei într-un număr nedeterminat de cauze și complet independent de conduita martorului denunțator în acele cauze.

O atare concluzie contravine voinței legiuitorului care, urmărind să combată fenomenul infraționalității grave, a înțeles să confere beneficiul diminuării obligatorii a limitelor de pedeapsă, pentru propriile fapte, infractorului care, în mod activ, dezvăluie organelor judiciare informații decisive pentru aflarea adevărului. Opțiunea legiuitorului reflectă, *inter alia*, recunoașterea pericolozității mai scăzute a persoanei denunțatorului și a necesității de a valorifica semnificația juridică a acestui element circumstanțial în procesul de individualizare a pedepsei.

Tocmai de aceea, este dificil de admis subzistența efectivă a acestor rațiuni și în ipoteza în care, de exemplu, denunțatorul devoalează organelor judiciare o unică infracțiune proprie, prevalându-se de incidența dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată, pentru această faptă, dar trece sub tăcere un număr semnificativ de infracțiuni mult mai grave deja comise. A recunoaște efectele de diminuare a limitelor de pedeapsă și în cazul acestor din urmă infracțiuni, cercetate ulterior, înseamnă a ignora însăși rațiunea introducerii în legislație a cauzei de reducere a pedepsei analizată, legată

esențial de pericolozitatea mai redusă a celui care conștientizează efectele pozitive ale combaterii fenomenului infrațional și acționează, cu bună-credință, concordant acestei convingeri.

A *fortiori*, a recunoaște efectele beneficiului consacrat normativ de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, și asupra pedepselor aplicate pentru infracțiuni concurente *comise de către martor ulterior* datei denunțului, echivalează cu a încuraja participantul la o infracțiune care a formulat, anterior, un denunț pentru alte infracțiuni grave, să persiste în conduita de nesocotire a ordinii de drept și să comită, la rândul său, alte fapte penale, cu un grad de pericol social chiar mult sporit. Or, o atare concluzie este inacceptabilă și reclamă, o dată în plus, interpretarea dispozițiilor art. 19 în sensul în care norma consacră o cauză legală de reducere a pedepsei cu aplicare limitată la cauza în legătură cu care a intervenit atitudinea de denunțare și facilitare a martorului care a săvârșit o infracțiune, nu și în cauze distincte, chiar dacă au ele ca obiect infracțiuni concurente.

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție urmează a admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, în condițiile în care inculpatul a facilitat identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanei denunțate într-o altă cauză penală și a beneficiat de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, efectele dispoziției penale menționate se aplică tuturor cauzelor penale aflate pe rolul instanțelor de judecată, fără nicio limitare”.

Va stabili că efectele cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzute de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, se produc exclusiv în cauza penală determinată, având ca obiect una sau mai multe infracțiuni comise de persoana care, înaintea sau pe parcursul urmăririi penale ori al judecării acelei cauze, a denunțat și facilitat tragerea la răspundere penală a participanților la săvârșirea unor infracțiuni grave; autorul denunțului nu poate beneficia de reducerea la jumătate a limitelor speciale de pedeapsă în cauze penale distincte, chiar dacă au ca obiect infracțiuni concurente comise de acesta.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie în Dosarul nr. 17.774/212/2013/a2, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, în condițiile în care inculpatul a facilitat identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanei denunțate într-o altă cauză penală și a beneficiat de reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, efectele dispoziției penale menționate se aplică tuturor cauzelor penale aflate pe rolul instanțelor de judecată, fără nicio limitare” și stabilește următoarele:

Efectele cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzute de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor se produc exclusiv în cauza penală determinată, având ca obiect una sau mai multe infracțiuni comise de persoana care, înaintea sau pe parcursul urmăririi penale ori al judecării acelei cauze, a denunțat și facilitat tragerea la răspundere penală a participanților la săvârșirea unor infracțiuni grave; autorul denunțului nu poate beneficia de reducerea la jumătate a limitelor speciale de pedeapsă în cauze penale distincte, chiar dacă au ca obiect infracțiuni concurente comise de acesta.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală. Pronunțată în ședință publică astăzi, 28 februarie 2018.

PREȘEDINTELE CU DELEGAȚIE AL SECȚIEI PENALE A ÎNALTEI
CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
judecător **MIRELA SORINA POPESCU**

Magistrat-asistent,
Mădălin Marian Pușcă

ABONAMENTE LA PUBLICAȚIILE OFICIALE PE SUPORT FIZIC

— Prețuri pentru anul 2018 —

Nr. crt.	Denumirea publicației	Valoare (TVA 5% inclus) — lei		
		12 luni	3 luni	1 lună
1.	Monitorul Oficial, Partea I	1.310	360	131
2.	Monitorul Oficial, Partea I, limba maghiară	1.640		150
3.	Monitorul Oficial, Partea a II-a	2.460		220
4.	Monitorul Oficial, Partea a III-a	470		50
5.	Monitorul Oficial, Partea a IV-a	1.880		170
6.	Monitorul Oficial, Partea a VI-a	1.750		160
7.	Monitorul Oficial, Partea a VII-a	600		55
8.	Colecția Legislația României	500	130	
9.	Colecția Hotărâri ale Guvernului României	800		75

NOTĂ:

Monitorul Oficial, Partea I bis, se multiplică și se achiziționează pe bază de comandă.

ABONAMENTE LA PRODUSELE ÎN FORMAT ELECTRONIC

— Prețuri pentru anul 2018 —

Produs	Abonamentul FLEXIBIL (Monitorul Oficial, Partea I + alte 3 părți ale Monitorului Oficial, la alegere)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	60	150	380	910	2.000	550	1.380	3.450	8.280	18.220
ExpertMO	100	250	630	1.510	3.320	1.000	2.500	6.250	15.000	33.000

Produs	Abonamentul COMPLET (Monitorul Oficial, Partea I + toate celelalte părți ale Monitorului Oficial)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	70	180	450	1.080	2.380	650	1.630	4.080	9.790	21.540
ExpertMO	120	300	750	1.800	3.960	1.200	3.000	7.500	18.000	39.600

Colecția Monitorul Oficial în format electronic, oricare dintre părțile acestuia	70 lei/an
--	-----------

Prețurile sunt exprimate în lei și conțin TVA.

Mai multe informații puteți găsi pe site-ul www.expert-monitor.ro, unde puteți aplica online comanda.

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
 IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
 și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
 (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
 Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
 Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
 bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
 Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

